

پرتودرمانی چیست؟

پرتو درمانی استفاده از اشعه یا پرتوهای دارای انرژی زیاد برای از بین بردن سلولهای بیمار یا مشکوک است. سلولهای سالم نیز تحت تاثیر این اشعه قرار می گیرند، اما حساسیت سلولهای بیمار به اثرات مخرب آنها بیشتر است. بسته به نوع ضایعه، این پرتوها می توانند ضایعه را به طور قطعی درمان کنند و یا به عنوان روش درمان تسکینی (مانند تسکین درد، قطع خونریزی یا بهبود تنگی نفس...) به کار روند. مزیت دیگر آن نیز کوچک کردن توده یا کاهش سلولهای مشکوک است تا عمل جراحی بعد از آن راحتتر و نتیجه درمان بهتر انجام گیرد.

پرتو درمانی چگونه انجام می شود؟

پرتو درمانی به چند روش انجام می شود:

درمان از راه دور

بیمار روی یک تخت که در فاصله ی مناسبی از منبع تشعشع قرار دارد می خوابد و اشعه به میزان لازم به بدن وی می تابد.

در این روش شما در اتاقی قرار می گیرید که وسایل اشعه درمانی در آنجا قرار دارند. تکنسین های پرتو درمانی شما را در وضعیتی که باید درمان شوید قرار می دهند و دستگاه های درمانی را مطابق با شریطی که برای درمان لازم است، تنظیم می کنند. سپس شما را تنها می گذارند. اغلب بیشتر از نصف زمان درمان صرف تنظیم وضعیت استقرار شما و دستگاه می شود.

درمان از راه نزدیک

منبع تشعشع را به صورت سیم، سوزن یا وسایل دیگر در محل ضایعه وارد می کنند یا به عبارتی می کارند. هدف از این کار وارد کردن اشعه زیاد در حجم نسبتا کمی از بدن است. بدیهی است که بیمار تا مدتی که ماده ی رادیو اکتیو در بدن اوست، خود منبع تشعشع است و موارد احتیاط (از نظر زمان توقف در جوار بیمار، فاصله با بیمار، حفاظت از خود در مقابل بیمار و وسایلش) باید رعایت شود. ولی بعد از خارج کردن مواد رادیو اکتیو، بیمار هیچ خطری را متوجه اطرافیان خود نخواهد کرد.

ترکیب پرتودرمانی و شیمی درمانی

در بسیاری از موارد برای تشدید اثر پرتودرمانی یا درمان توأم ضایعه موضعی و درگیریهایی دور دست از ترکیب شیمی درمانی و پرتودرمانی استفاده می شود.

عوارض پرتودرمانی

۱- عفونتها

عفونتها یکی از عوارض شایع بعد از پرتو درمانی هستند که جهت جلوگیری از آن باید تا حد امکان از مکانهای پر ازدحام و تماس با افرادی که عفونتهای مختلف من جمله عفونتهای دستگاه تنفسی فوقانی دارند، پرهیز کرده و علائمی مثل تب، گلودرد، تنگی نفس و تپش قلب را فوراً به کادر درمانی اطلاع دهید.

۲- خستگی بعد از درمان

برخی از بیماران چند هفته پس از درمان دچار خستگی و ضعف می شوند و حتی بعضی از آنها نیز میزان فعالیت روزمره خود را کاهش می دهند

۳- بی اشتهايي

یکی از مسائلي که احتمالا با آن مواجه می شوید تهوع، درد معده، تغییرات چشایی و درک مزه غذا ها، اختلال در بلع و مسائلي از این قبیل است که خود می تواند ناشی از تغییرات ایجاد شده در سلولهای سالم در اثر اشعه باشد.

۴- درد معده

جهت پیشگیری از درد معده ابتدا باید تا حد امکان از اضطراب و نگرانی کم کرد

۵- اسهال

در صورت پیدایش اسهال پزشك شما توصیه هاو یا داروهای را تجویز می کند ولی علاوه بر آنها، در رابطه با این عارضه که غالباً در هفته ی سوم یا چهارم پرتو درمانی رخ می دهد، می توان به نکات زیر توجه کرد: تا حد امکان از رژیم مایعات استفاده کنید (آب سیب، آب گوشت، چای کم رنگ می تواند مفید باشد). چنانچه شیر یا مواد لبنی شما را آزار می دهد، مصرف آنها را متوقف یا محدود کنید. موادی که باعث تحریک گوارشی می شوند مثل قهوه، لوبیا، کلم و مواد ادویه دار نخورید. موادغذایی که پتاسیم زیاد دارند مثل موز، سیب زمینی و هویچ را بیشتر مصرف نمایید. بهتر است

در مورد هر عارضه گوارشی که دارید یا انواع مایعات و مواد غذایی که مصرف میکنید با پزشك خود مشورت کنید. باید بدانید که علائم گوارشی پس از ختم پرتودرمانی بهبود خواهند یافت.

۶- عوارض پوستي منطقه درمان

. نکته مهم آن است که با خاراندن یا سائیدن یا هر نوع تحریک محیطی، پوست را آزردن نکنید. از هیچ گونه پودر یا کرم بدون تجویز پزشك در این منطقه استفاده نکنید.

توصیه های بهداشتی

- پوست در معرض اشعه باید مرطوب نگه داشته شود و در معرض تماس هیچ مادهی مصنوعی مثل فلزات، الکل، پودر تالك، ضدعرق، عطرها نباشد.
- علائم و خط کشی روی پوست را محافظت کنید و آنها را پاک نکنید.
- منطقه درمان را شستشو ندهید.
- مواد آرایشی و نرم کننده را در منطقه درمانی استفاده نکنید.
- لباس نرم راحت و نخی بپوشید.
- نسبت به علائم عفونت تب، قرمزی و گرما مراقب باشید.
- پرهیز از ضربه زدن، مالیدن، خاراندن، خراشیدن، ماساژ، تراشیدن ناحیه تحت پرتو درمانی و پوشاندن ناحیه ی تحت درمان را در معرض گرمای مستقیم مثل بالشتکهای گرم کننده، پتوی آب داغ لامپ ویا در تماس با مواد سرد مثل کیسه یخ قرار ندهید. همچنین موضع را به طور مستقیم زیر جریان آب دوش نبرید.
- عوارض ایجاد شده ۴ تا ۶ هفته پس از اتمام درمان بهبود می یابند.

۷- مراقبت از دهان و کلو

مشکلات این منطقه ممکن است ۲-۳ هفته بعد از پرتودرمانی ظاهر شوند بهتر است نوشیدنی زیاد بنوشید. تاکید می شود که از دخانیات و نوشابه های الکلی که باعث خشکی دهان می شوند، پرهیز کنید

۸- ریزش مو

باید دانست که ریزش مو شامل همه بدن نمی شود. فقط موهای منطقه تابش ممکن است دچار ریزش شوند که آن هم درجات متفاوتی دارد.

۹- عوارض پرتودرمانی سر و گردن

وقتی پرتو درمانی در مناطق سر و گردن یا قسمت فوقانی سینه انجام می شود ، اغلب عوارضی در دندانها ، لثه و بافت نرم دهان ایجاد می شود. برای جلوگیری از مشکلات ناحیه دهان به موارد زیر توجه نمایید:

- از مصرف ادویه ها و غذاهای سفت خودداری کنید.
- از مصرف غذاهایی که شیرینی غلیظ دارند، خودداری کنید
- به طور منظم دهان و دندانهای خود را شسته و پاکیزه نگه دارید.
- در صورت وجود درد گوش یا تورم ناحیه زیر چانه با پزشک خود مشورت کنید.
- بهتر است قبل از شروع پرتودرمانی این مسوله را با دندانپزشک خود در میان بگذارید
- که تا سه ماه بعد از پرتودرمانی دندانهای که در مسیر تابش اشعه بوده اند، نباید کشیده شوند.
- در مورد مراقبت از دندانها به نکات زیر توجه فرمایید:
- پس از هر وعده غذا دندانها و لثه را با مسواک نرم تمیز نمایید.
- از خمیر دندان حاوی فلوراید و فاقد مواد ساینده استفاده کنید.
- از نخ دندان برای تمیز کردن بین دندانها استفاده کنید.
- در صورتی که از دندان مصنوعی استفاده می کنید. ممکن است در حین پرتودرمانی این دندانها به علت تورم لثه ها بخوبی در جا قرار نگیرند . در این صورت تا پایان درمان لثه از دندانهای خود استفاده نکنید.

۱۰- اثرات پرتودرمانی بر روی اندام های جنسی

این اثرات معمولا وقتی ایجاد می شوند که لگن جزء منطقه درمانی باشد

بعضی عوارض ناشی از درمان پس از پرتودرمانی از بین خواهند رفت ولی برخی به علت طولانی یا برای همیشه باقی می مانند.

۱۱- عوارض خونی

از عناصر مهم خون WBC, RBC و پلاکتها هستند

پرتو درمانی می تواند این عناصر را کاهش دهد. برای پیشگیری از ایجاد عوارض هر چند وقت یکبار در طول درمان بررسی شود.

۱۲- مسائل روانی بیماران

طبیعی است که واکنش منطقی شما در جریان بیماری و درمان می تواند بهبودی شما را تسریع نماید. شما می توانید مشکلات خود را با دوست یا خانواده ، پزشک و مددکار اجتماعی در میان بگذارید. گاهی نیز علاوه بر صحبت با بیماران از داروهای آرام بخش نیز می توان استفاده کرد.

بیمارستان امام علی (ع)

بجنورد، خیابان شهریار، مقابل دانشگاه آزاد

در صورت هر گونه سوال می توانید در ساعات اداری با شماره تلفنهای زیر تماس

بگیرید:

تلفن: ۰۵۸۳۱۵۱۱۶۰۷

جهت دریافت این فایل آموزشی به سایت بیمارستان به آدرس زیر مراجعه کنید:

WWW.NKUMS.ac.ir

دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی درمانی خراسان شمالی

مرکز آموزشی، پژوهشی و درمانی امام علی (ع) شهرستان بجنورد

پرتودرمانی

تهیه کننده:

فاطمه گلستانی

سوپروایزر آموزش سلامت

تیرماه سال ۱۴۰۴